
ZOBOWIĄZANIA UNIJNE POLSKI

W ZAKRESIE GOSPODARKI ODPADAMI KOMUNALNYMI

dr inż. Beata B. Kłopotek

Ministerstwo Środowiska, Departament Gospodarki Odpadami, Warszawa

1. Wstęp

Wyłącznie gospodarce odpadami komunalnymi nie jest poświęcony żaden akt prawny Unii Europejskiej, jednakże pośrednio lub bezpośrednio odnosi się do tego zagadnienia wiele dyrektyw. Pośród nich w pierwszej kolejności należy wymienić:

- dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/12/WE z dnia 5 kwietnia 2006 r. w sprawie odpadów (Dz. Urz. WE L 114 z 27.04.2006, str. 9),
- dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/76/WE z dnia 4 grudnia 2000 r. w sprawie spalania odpadów (Dz. Urz. WE L 332 z 28.12.2000, str. 91),
- dyrektywę Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów (Dz. Urz. WE L 182 z 16.07.1999, str. 1, z późn. zm.),
- dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 94/62/WE z dnia 20 grudnia 1994 r. w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych (Dz. Urz. WE L 365 z 31.12.1994, str. 10, L 284 z 31.10.2003, str. 1, L 47 z 18.02.2004, str. 26 i L 70 z 16.03.2005, str. 25),
- dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/66/WE z dnia 6 września 2006 r. w sprawie baterii i akumulatorów oraz zużytych baterii i akumulatorów oraz uchylającą dyrektywę 91/157/EWG (Dz. Urz. WE L 266 z 26.09.2006, str. 1),
- dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2002/96/WE z dnia 27 stycznia 2003 r. w sprawie zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego (Dz. Urz. WE L 37 z 13.02.2003, str. 24 i L 345 z 31.12.2003, str. 106; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 7, str. 359).

Główne zobowiązania nakładane na państwa członkowskie w aktach prawnych UE dotyczących gospodarki odpadami można ująć w następujących grupach:

- przygotowanie dokumentów planistycznych,
- wydawanie decyzji administracyjnych,
- osiąganie określonych poziomów (zbierania, odzysku, w tym recyklingu, ograniczenia ilości odpadów ulegających biodegradacji składowanych na składowiskach odpadów),
- spełnianie wymagań dotyczących budowy i eksploatacji instalacji do zagospodarowywania odpadów,
- spełnienie wymagań w zakresie postępowania z odpadami,
- kontrola przestrzegania przepisów,
- przygotowywanie sprawozdań dla Komisji Europejskiej.

2. Wybrane zobowiązania unijne

2.1. Dokumenty planistyczne

Z dyrektywy 2006/12/WE o odpadach wynika obowiązek przygotowania co najmniej jednego planu gospodarki odpadami obejmującego terytorium całego kraju, natomiast z dyrektywy 94/62/WE o opakowaniach i odpadach opakowaniowych – planu gospodarki odpadami opakowaniowymi.

W Polsce przygotowywane są plany gospodarki odpadami na czterech poziomach – krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym, przy czym całość zagadnień związanych z gospodarką odpadami na danym obszarze obejmują plan krajowy i plany wojewódzkie.

Z dyrektywy 1999/31/WE w sprawie składowania odpadów wynika obowiązek opracowania strategii ograniczania ilości składowanych odpadów komunalnych ulegających biodegradacji. Mimo, że elementy strategii zostały ujęte w krajowym planie gospodarki odpadami, w 2006 r. przygotowano, w oparciu o pierwszy krajowy plan gospodarki odpadami, odrębny dokument pt. „Krajowa strategia ograniczania ilości składowanych odpadów ulegających biodegradacji”, który został przekazany Komisji Europejskiej. Obecnie trwają prace nad aktualizacją tego dokumentu. Główne cele i kierunki działań zostały określone w Krajowym planie gospodarki odpadami 2010 (Kogo 2010), który obowiązuje od dnia 1 stycznia 2007 r.

Generalnie w Kpgo 2010 położono nacisk na dwa zagadnienia, które będą przedmiotem szczególnego zaangażowania administracji publicznej w latach 2007 – 2010, a mianowicie:

- zapobieganie powstawaniu odpadów,
- rozbudowana infrastruktury przetwarzania odpadów komunalnych.

Związane jest to z celem dalekosiężnym tworzenia krajowego planu gospodarki odpadami, jakim jest dojście do systemu gospodarki odpadami zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju, w którym w pełni realizowane są zasady gospodarki odpadami, a w szczególności zasada postępowania z odpadami zgodnie z hierarchią gospodarki odpadami, czyli po pierwsze zapobiegania i minimalizacji ilości wytwarzanych odpadów oraz ograniczania ich właściwości niebezpiecznych, a po drugie wykorzystywania właściwości materiałowych i energetycznych odpadów, a w przypadku gdy odpadów nie można poddać procesom odzysku ich unieszkodliwienie, przy czym składowanie generalnie jest traktowane jako najmniej pożądany sposób postępowania z odpadami. Realizacja tego celu umożliwi osiągnięcie innych celów takich, jak: ograniczenie zmian klimatu powodowanych przez gospodarkę odpadami poprzez minimalizację emisji gazów cieplarnianych z technologii zagospodarowania odpadów czy też zwiększenie udziału w bilansie energetycznym kraju energii ze źródeł odnawialnych poprzez zastępowanie spalania paliw kopalnych spalaniem odpadów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego.

W gospodarce odpadami komunalnymi przyjęto następujące cele:

- objęcie zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych 100% mieszkańców, najpóźniej do końca 2007 r.,
  - zapewnienie objęcia wszystkich mieszkańców systemem selektywnego zbierania odpadów, dla którego minimalne wymagania określono w Kpgo2010, najpóźniej do końca 2007 r.,
  - zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów, aby nie było składowanych:
    - w 2010 r. więcej niż 75%,
    - w 2013 r. więcej niż 50%,
    - w 2020 r. więcej niż 35%
- masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r.,
- - zmniejszenie masy składowanych odpadów komunalnych do max. 85% odpadów wytworzonych do 2014 r.,
  - - zredukowanie liczby składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, na których są składowane odpady komunalne do max. 200 do 2014 r.

Należy również zauważyć, że w strumieniu odpadów komunalnych występują również odpady niebezpieczne, stąd z punktu widzenia gospodarki odpadami komunalnymi istotne są również następujące cele wyznaczone dla odpadów niebezpiecznych, a mianowicie w zakresie:

- zużytych baterii i akumulatorów: osiągnięcie poziomów zbierania i efektywności recyklingu zdefiniowanych i określonych w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/66/WE z dnia 6 września 2006 r. w sprawie baterii i akumulatorów oraz zużytych baterii i akumulatorów oraz uchylającej dyrektywę 91/157/EWG (Dz. Urz. WE L 266 z 26.9.2006, str. 1), ustanowienie zakazu wprowadzania do obrotu określonych rodzajów baterii i

-
- akumulatorów zawierających metale ciężkie oraz zakazu stosowania akumulatorów niklowo-kadmowych,
  - zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego: osiągnięcie od 1 stycznia 2008 r. poziomu selektywnego zbierania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego pochodzącego z gospodarstw domowych w wysokości 4 kg/mieszkańca/rok; osiągnięcie poziomów odzysku i recyklingu określonych w polskim prawie, dążenie do całkowitego wyeliminowania składowania tych odpadów,
  - odpadów zawierających azbest: dążenie do całkowitego wyeliminowania azbestu z użycia i bezpieczne dla środowiska unieszkodliwienie powstałych odpadów.

W strumieniu odpadów komunalnych występując również odpady opakowaniowe, dla których należy osiągnąć już określone w polskim prawie poziomy odzysku i recyklingu (w 2007 r. i 2014 r.).

Zadania określone w Kpgo 2010 można podzielić na kilka grup, tj. dotyczące przed wszystkim:

- zapobiegania powstawaniu odpadów (np. przygotowanie i opublikowanie wytycznych w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz zalecanego postępowania z odpadami dla poszczególnych działów gospodarki, przeprowadzenie ogólnokrajowej kampanii informacyjno-edukacyjnej w mediach publicznych w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz właściwego postępowania z odpadami, rozszerzenie programów szkolnych o zagadnienia gospodarki odpadami, koordynacja i wsparcie realizacji prac naukowo-badawczych w zakresie gospodarki odpadami),
- gospodarki odpadami komunalnymi (przede wszystkim tworzenie i udział gmin w strukturach ponadgminnych dla realizacji regionalnych zakładów zagospodarowania odpadów, tworzenie regionalnych systemów gospodarki odpadami komunalnymi, przeprowadzenie procesu legislacyjnego wydania rozporządzenia w sprawie szczegółowych warunków technicznych kwalifikowania części energii odzyskanej z termicznego przekształcania odpadów komunalnych jako energii z odnawialnego źródła energii, podnoszenie opłat za korzystanie ze środowiska),
- gospodarki odpadami niebezpiecznymi (przede wszystkim przeprowadzenie procesu legislacyjnego transpozycji dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/66/WE z dnia 6 września 2006 r. w sprawie baterii i akumulatorów oraz zużytych baterii i akumulatorów oraz uchylającej dyrektywę 91/157/EWG),
- wzmocnienia instytucjonalnego administracji publicznej odpowiedzialnej za gospodarkę odpadami (m.in. wsparcie kadrowe i techniczne jednostek organizacyjnych Ministerstwa Środowiska, Głównego i wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska oraz urzędów marszałkowskich zajmujących się gospodarką odpadami, utworzenie kompleksowej bazy danych o wprowadzanych na rynek produktach i gospodarce odpadami w Polsce).

2.2 Osiągnięcie poziomów zbierania, odzysku, w tym recyklingu oraz redukcji składowania

W dyrektywach zostały określone poziomy selektywnego zbierania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego z gospodarstw domowych (dla Polski od 2008 r., dzięki uzyskaniu okresu przejściowego decyzją Rady 2004/486/WE z dnia 26 kwietnia 2004 r. przyznającą Cypru, Malcie i Polsce tymczasowe odstępstwa od dyrektywy 2002/96/WE w sprawie zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego (Dz. Urz. WE L 162 z 30.04.2004, str. 114)) na poziomie 4 kg/mieszkańca/rok oraz zużytych przenośnych baterii i akumulatorów (docelowe poziomy 25% i 45% w stosunku do masy wprowadzanych przenośnych baterii i akumulatorów mają być odpowiednio osiągnięte w roku 2012 i 2016).

Obserwując sytuację w zakresie selektywnego zbierania odbywającego się dotychczas na bazie dobrowolnych działań przedsiębiorców, wydaje się, że istnieje realne zagrożenie osiągnięcia celów w tym zakresie. Z tego też względu – w przypadku zużytego sprzętu

elektrycznego i elektronicznego – Ministerstwo Środowiska przygotowało projekt nowelizacji ustawy o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym.

W dyrektywie 94/62/WE o opakowaniach i odpadach opakowaniowych określono poziomy odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych. Są one następujące:

- ❖ ogólny poziom odzysku: 50-65% (tzn. 50-65% masy odpadów powstałych z opakowań znajdujących się w obrocie na terenie kraju powinno zostać poddanych procesom odzysku),
- ❖ ogólny poziom recyklingu: 25-45% (tzn. 25-45% masy odpadów powstałych z opakowań znajdujących się w obrocie na terenie kraju),
- ❖ poziom recyklingu dla poszczególnych materiałów opakowaniowych: co najmniej 15% dla każdego rodzaju materiału.

Powyższe cele dotyczą wszystkich rodzajów opakowań, ale należy zauważyć, że według szacunków ok. 30% wagowo (a ok. 50% objętościowo) odpadów komunalnych stanowią odpady opakowaniowe.

Polska uzyskała w zakresie osiągnięcia powyższych poziomów odzysku i recyklingu okresy przejściowe do 2007 r., pod warunkiem osiągnięcia następujących celów pośrednich:

- recykling tworzyw sztucznych: co najmniej 10% w stosunku do wagi do dnia przystąpienia oraz 14% w roku 2004 oraz 15% w roku 2005,
- recykling metali: co najmniej 11% w stosunku do wagi do dnia przystąpienia oraz 14% dla roku 2004 oraz 15% w roku 2005,
- ogólny poziom odzysku: co najmniej 32% w stosunku do wagi do dnia przystąpienia, 32% w roku 2004, 37% w roku 2005 oraz 43 % w roku 2006.

Natomiast zgodnie z dyrektywą 2005/20/WE, cele określone w dyrektywie 2004/12/WE Polska ma osiągnąć do roku 2014. Są one następujące:

- ❖ ogólny poziom odzysku: min. 60%,
- ❖ ogólny poziom recyklingu: 55-80%,
- ❖ poziom recyklingu dla szkła: 60%,
- ❖ poziom recyklingu dla papieru i tektury: 60%,
- ❖ poziom recyklingu dla metali: 50%,
- ❖ poziom recyklingu dla tworzyw sztucznych: 22,5%, licząc wyłącznie materiał, który jest przetwarzany z powrotem w tworzywo sztuczne,
- ❖ poziom recyklingu dla drewna: 15%.

W 2004 r. osiągnięto poziom odzysku w wysokości 42,2 %, w 2005 r. 41,0 %. Osiągnięty poziomy recyklingu przedstawiono w poniższej tabeli.

Rodzaj opakowania, z którego powstał odpad	Poziomy recyklingu [%]	
	2004 r.	2005 r.
łącznie	28,3	29,5
opakowania z tworzyw sztucznych	17,1	19,0
opakowania z aluminium	38,5	58,0
opakowania ze stali	16,5	20,2
opakowania z papieru i tektury	39,6	41,0
opakowania ze szkła gospodarczego	27,3	27,4
opakowania z materiałów naturalnych	20,1	16,9

Przedstawione dane wskazują, że wyznaczone cele zostały osiągnięte. Niemniej jednak należy przy tym podkreślić, że osiągnięcie poziomów odzysku i recyklingu gwarantowane jest osiągniętymi nadwyżkami w latach ubiegłych. Zbierane i poddawane odzyskowi, w tym recyklingowi odpady pochodzą głównie z przemysłu i handlu, nie obejmując odpadów pochodzących z gospodarstw domowych. Dane GUS dotyczące odzysku materiałów m.in. z odpadów opakowaniowych potwierdzają, że selektywne zbieranie w gminach praktycznie nie istnieje. Dla pełnego wdrożenia dyrektywy 94/62/WE i osiągnięcia jej celów w zakresie

uzyskania poziomów odzysku i recyklingu w roku 2014 wymagane jest zaangażowanie podmiotów odpowiedzialnych za selektywne zbieranie odpadów opakowaniowych z gospodarstw domowych.

W dyrektywie 2002/96/WE w sprawie zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego został nałożony na państwa członkowskie obowiązek uzyskania poziomu zbierania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego pochodzącego z gospodarstw domowych w wysokości 4 kg/mieszkańca/rok oraz zostały określone poziomy odzysku i recyklingu w wysokości:

- a) dla zużytego sprzętu ujętego w grupie 1 i 10 załącznika IA do dyrektywy 2002/96/WE:
- odzysk - co najmniej 80 % średniej wagi urządzenia, oraz
  - ponowne użycie i recykling części składowych, materiału i substancji - co najmniej 75 % średniej wagi urządzenia;
- b) dla WEEE ujętych w grupie 3 i 4 załącznika IA:
- odzysk - co najmniej 75 % średniej wagi urządzenia, oraz
  - ponowne użycie i recykling części składowych, materiału i substancji - co najmniej 65 % średniej wagi urządzenia;
- c) dla WEEE ujętych w grupie 2, 5, 6, 7 i 9 załącznika IA:
- odzysk - co najmniej 70 % średniej wagi urządzenia, oraz
  - ponowne użycie i recykling części składowych, materiału i substancji - co najmniej 50 % średniej wagi urządzenia;
- d) dla gazowych lamp wyładowczych wskaźnik ponownego użycia i recyklingu części składowych, materiału i substancji powinien osiągnąć co najmniej 80 % wagi lamp.

Poziomy te w Polsce należy osiągnąć do dnia 31 grudnia 2008 r.

Poniżej przedstawiono dane dotyczące osiągniętych poziomów za 2006 r. przygotowanych na podstawie „Raportu o funkcjonowaniu systemu gospodarki zużyтым sprzętem elektrycznym i elektronicznym w 2006 roku” przygotowanego przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska.

Numer grupy	Poziom zbierania kg/mieszkańca	Poziom odzysku [%]	Poziom recyklingu [%]
	2006 r.		
grupa 1	0,05 w II półroczu 2006 r.	20,58	3,47
grupa 2		6,43	3,99
grupa 3		4,53	3,87
grupa 4		10,26	4,64
grupa 5		39,13	33,29
grupa 6		1,12	0,33
grupa 7		0,25	0,16
grupa 9		0,21	0,00
grupa 10		0,00	0,00

Według danych przekazywanych przez przedsiębiorców odzysk i recykling praktycznie nie jest realizowany. Sytuacja ta jest związana z brakiem instrumentu prawnego nakładającego na przedsiębiorców obowiązek osiągania konkretnego poziomu zbierania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego z gospodarstw domowych. Obecna zaangażowanie przedsiębiorców w realizację obowiązków wynikających z dyrektywy 2002/96/WE wskazuje, że ich osiągnięcie w 2008 r. wydaje się być mało prawdopodobne.

Dyrektywa 2006/66/WE w sprawie baterii i akumulatorów oraz zużytych baterii i akumulatorów określa wymagania dla prowadzących przetwarzanie i recykling zużytych baterii i akumulatorów osiągnięcia poziomów wydajności recyklingu, które odnoszą się do stosownych technologii i instalacji. Do dnia 26 września 2011 r. poziom recyklingu winien wynosić 65 % dla akumulatorów kwasowo – ołowiowych, 75 % dla akumulatorów niklowo– kadmowych i 50 % dla innych zużytych baterii i akumulatorów.

Z analizy stosowanych technologii wynika, że nie powinno być problemu z osiągnięciem poziomów wydajności recyklingu akumulatorów kwasowo – ołowiowych i kadmowo – niklowych. Dla pozostałych zużytych baterii i akumulatorów potrzebne będą zmiany w technologiach przetwarzania oraz modernizacja instalacji.

Z dyrektywy Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów wynika obowiązek osiągnięcia celów w zakresie redukcji ilości składowanych odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, odpowiednio do 75% (w 2010 r.), 50% (w 2013 r.) i 35% (w 2020 r.) całkowitej masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji w stosunku do masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r. Ze względu na brak instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych osiągnięcie tych celów jest szczególnie zagrożone.

3. Podsumowanie

- Przedstawione powyżej zobowiązania unijne wskazują na pilną potrzebę:
- rozbudowy infrastruktury do selektywnego zbierania odpadów komunalnych, w szczególności odpadów niebezpiecznych oraz prowadzenia działań edukacyjnych i utrwalających nawyki selektywnego zbierania odpadów w społeczeństwie,
  - budowy instalacji do przetwarzania odpadów, w szczególności przyczyniających się do eliminacji odpadów ulegających biodegradacji, w tym spalarni odpadów.